

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ
ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

др Радосав Бошковић, др Ирина Грицкаић, др Рудолф Коларич, Блајзе Конески,
др Берислав Николић, др Миливој Павловић, др Асим Пеџо, др Мишаја Пешикан,
др Михаило Стевановић

Главни уредник
M. СТЕВАНОВИЋ

књ. XXIX — св. 1—2

БЕОГРАД
1972

АКЦЕНАТСКИ СИСТЕМИ У ШТОКАВСКИМ ГОВОРИМА СР СРБИЈЕ

Благодарећи досадашњим проучавањима у могућности смо да дамо систематски преглед акцената у штокавским говорима СР Србије. Као што је познато, у СР Србији су ови штокавски говори: 1) источнохерцеговачки (један његов део); 2) шумадијско-војвођански; 3) зетско-јужносанџачки (у табелама под новопазарски); 4) косовско-ресавски; 5) призренско-тимочки. Додуше, нису сви ови говори проучени у подједнакој мери. Сем тога, икавски говори у северној Бачкој и делови славонских говора у западној Бачкој нису у толикој мери познати да би могли ући у ове схеме. Али ипак има довољно података који допуштају да се начини један овакав преглед. Он ће омогућити да даља испитивања буду систематичнија. Применићу Белићеву и Стевановићеву интерпретацију и систематизацију Вуковог и Даничићевог акцента. У интересу прегледности нећу обележавати оне фонетске варијанте појединачних гласова које нису релевантне за акценат. Служио сам се овом литературом:

1. Синтетички радови: 1) Белић А., *Акценатске струје*, књ. I, Посебна издања СКА XLII, Бгд. 1914, стр. I—VIII + 1—210; 2) Белић А., *Историја српскохрватског језика, књ. II, св. 2: Речи с конјугацијом²*, Бгд. 1962, стр. I—II + 1—214; 3) Белић А., *Историја српскохрватског језика, књ. II, св. 1: Речи са деклинацијом²*, Бгд. 1962, стр. I—II + 1—274; 4) Белић А., *Основи историје српскохрватског језика, I, Фонетика*, Бгд. 1960, стр. 1—172; 5) Белић А., *О српским или хрватским дијалектима*, Глас LXXVIII 60—164; 6) Белић А., *Савремени српскохрватски језик, I део: Гласови и акценат*, Бгд. 1948, стр. 1—168; 7) Белић А., *Штокавски дијалекат*, Народна енциклопедија Ст. Станојевића IV, с. в.; 8) Даничић Ђуро, *Српски акценати*, Пос. изд. СКА LVIII, Бгд. 1925, стр. I—XIV + 1—320; 9) Ivić P., *Die serbokroatischen Dialekte, ihre Struktur und Entwicklung I*, Mouton and Co, 'S-Gravenhage 1958; 10) Ивић Павле, *Дијалек-*

ијалектија српскохрватског језика (Увод и штокавско наречје), Нови Сад 1956/57, стр. 1—220 + Дијалектолошка карта штокавског наречја; 11) К а р а ц и ћ В у к С т е ф., *Српски рјечник*³; 12) М а г е т и ć Т., *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*², Згб. 1931; 13) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Основи млађе новоштокавске акценијације*, Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 1 (Бгд. 1970), стр. 1—122; 14) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Утишник за истињивање акценија у штокавским говорима*, ЈФ XXVII, св. 1-2 (Бгд. 1966—1967), стр. 307—336; 15) Р е с о А с и м, *O novi akcentologiji srpskohrvatskog jezika*, изд. Naučna knjiga (Beograd, 1971), стр. 1—180; 16) Р о р о в и ć I., *Zur heutigen serbokroatischen Vokalquantität*, Wiener slavistisches Jahrbuch IV 97—129; 17) С т е в а н о - в и ћ М., *Савремени српскохрватски језик*, књ. I, Бгд. 1964, стр. I—X+ +1—696; 18) С т е в а н о в и ć М., *Štokavski dijalekat*, Enciklopedija Jugoslavije IV (s. v. *jezik srpskohrvatski*);

II. Радови о источножерцеговачком дијалекту: 1) Б а р ј а к т а - р е в и ћ Др Д а н и л о, *Акценат љубишарско-сјеничких говора* Зборник Филозофског факултета у Приштини, књ. I (Приштина 1963), стр. 1—148; 2) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Тријдаки говор*, СДЗб XVII, стр. 367—473;

III. Радови о шумадијско-војвођанском дијалекту: 1) М о с - к о в љ е в и ћ М и л о ш С., *Акценатски систем љоцерског говора*, Библиотека ЈФ, књ. 1 (Београд, 1928), стр. I—VIII+1—112; 2) Н и - коли ћ Б е р и с л а в М., *Акценатски однос шумадијско-војвођанског дијалекта ѡрема косовско-ресавском*, ПКЈИФ, књ. XXXVI, св. 3-4, стр. 257—274; 3) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Акценатски речник шабачкога говора*, Зб МСФЛ IV—V, стр. 225—234; 4) Н и к о - ли ћ Б е р и с л а в М., *Колубарски говор*, СДЗб XVIII, стр. 1—71; 5) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Мачвански говор*, СДЗб XVI, стр. 179—314 + карта; 6) Н и к о л и ћ Б е р и с л а в М., *Сремски говор*, СДЗб XIV, стр. 201—412 + карта; 7) П о п о в и ћ И в а н, *Говор Господићинаца у свејлости бачких говора као целине*, Пос. изд. САНУ, књ. CDXXV, Одељење литературе и језика, књ. 21 (Београд, 1968), стр. I—VIII+1—248; 8) С т е в о в и ћ И г р у т и н, *Шумадијски говор у Грузији с особитим освртом на акцените*, СДЗб XVIII, стр. 401—635;

IV. Радови о зетско-јужносанџачком дијалекту: 1) Б а р ј а к т а - р е в и ћ Др Д а н и л о, *Акценат љубишарско-сјеничких говора*, Зборник Филозофског факултета у Приштини, књ. I (Приштина, 1963), стр. 1—148;

V. Радови о косовско-ресавском дијалекту: 1) Г р к о в и ћ М и -
л и ц а, *Акценати именица у говору села Чумића*, Прилози проучавању
језика, књ. 3 (Нови Сад, 1967), стр. 111—140; 2) Г р к о в и ћ М и л и -
ц а, *Акценати йридева у чумићком говору*, Прилози проучавању језика,
књ. 4 (Нови Сад, 1968), стр. 161—167; 3) Г р к о в и ћ М и л и ц а,
Неке особине говора села Лукова, Прилози проучавању језика, књ. 4
(Нови Сад, 1968), стр. 121—131; 4) Е л е з о в и ћ Г ., *Речник косовско-
међохиског дијалекта*, СДЗб IV и VI; 5) И в и ћ П а в л е, *О говорима
Баната*, ЈФ XVIII, стр. 141—156; 6) И в к о в и ћ М и л о ш, [На-
родне љришевићке из Ресаве, у књизи] *Српске народне љришевићке* (уређио
В е с е л и н Ч а ј к а н о в и ћ), СЕЗб XLI, passim; 7) Ј о в и ћ Д у -
ш а н, *Трстенички говор*, СДЗб XVII, стр. I—XVI+1—240; 8) П е ц о
А с и м — М и л а н о в и ћ Б р а н и с л а в, *Ресавски говор*, СДЗб
XVII, стр. 241—366; 9) П е ц о Д р А с и м и М и л а н о в и ћ Б р а -
н и с л а в, *Особине левачког говора*, Анали Филолошког факултета,
св. 2, стр. 187—203; 10) С т е в а н о в и ћ М ., *Извештај о дијалекат-
ском исхићивању Међохије*, ГЗСВС VI, стр. 56—69; 11) С т о ј а п о в и ћ
L j u b o m i r , *Dialektologische Miscellen aus der Gegend von Vrnjci
im Kruševacer Kreise*, AfslPh XXV 212—218;

VI. Радови о призренско-тимочком дијалекту: 1) Б е л и ћ А .,
Дијалекти истиочне и јужне Србије, СДЗб I (Бгд. 1905), стр. I—СХII+
1—715; 2) Б е л и ћ А ., *О дијалекатском материјалу О. Броха*, СДЗб
II, стр. 1—104; 3) П а в л о в и ћ Д р М и л и в о ј, *Говор Јањева*, изд.
Матица српска (Нови Сад, 1970), стр. I—IV+1—210; 4) П а в л о в и ћ
М и л и в о ј, *Говор Срећечке жупе*, СДЗб VIII, стр. I—IV+1—354;
5) С т е в а н о в и ћ М ., *Баковачки говор*, СДЗб XI, стр. 1—152.

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-респавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
-------------------------------	----------------------------------	--------------------	------------------------------	------------------------------

I. АКЦЕНТУАЦИЈСКИ ТИПОВИ

<p>Четвороакценатска система млађих новопитокавских говора (акценти: дуги сизлазни — <i>грађ</i>, кратки дуги сизлазни — <i>грађ</i>, сизлазни — <i>грађови</i>, дуги кратки слизни — <i>грађузлазни</i> — <i>грађузлазни</i> — <i>глыва</i>), кратки <i>дов</i>, дуги <i>улазни</i> — <i>дело</i>; <i>раза</i>, горићани [длани сам ку], <i>народ</i>, <i>одељанијо</i>, <i>воб</i>, распоред акцената у појединачном слогу и у речи као кол дним слоговима у речи <i>вељни</i>, <i>вељба</i>, <i>снобиј</i>, <i>ка-дијбом</i>.</p> <p>Бука и Даничића). Тршићки примери типа земљорадник не нарушавају херцеговачком тршићком.</p>	<p>I. Четвороакценатска система млађих новопитокавских говора (акценти: дуги сизлазни — <i>грађ</i>, кратки дуги сизлазни — <i>грађ</i>, сизлазни — <i>грађови</i>, дуги кратки слизни — <i>грађузлазни</i> — <i>грађузлазни</i> — <i>глыва</i>), кратки <i>дов</i>, дуги <i>улазни</i> — <i>дело</i>; <i>раза</i>, горићани [длани сам ку], <i>народ</i>, <i>одељанијо</i>, <i>воб</i>, распоред акцената у појединачном слогу и у речи као кол дним слоговима у речи <i>вељни</i>, <i>вељба</i>, <i>снобиј</i>, <i>ка-дијбом</i>.</p> <p>Бука и Даничића). Тршићки примери типа земљорадник не нарушавају херцеговачком тршићком.</p>
	<p>Постоје сва четири акцента: 1) врчачко-белоцркавански: <i>воба</i> [весокай си], <i>иб-тиок</i>, <i>ибрисанье</i>, <i>глыва</i> [длани сам], <i>народ</i>, <i>седи</i>, <i>идеセви</i>, <i>глыва</i>, <i>зредељо</i>, <i>гуйбони</i>, <i>ицуј</i>, <i>ас-тийи</i>, <i>девојка</i>, <i>вечу</i>, <i>жкайм</i>; 2) чумички: <i>воба</i> [узий је = јуми је, <i>говори</i> јој = <i>говбри јој</i>], <i>иб-тиок</i>, <i>ср-ша</i> [аор. <i>иророј</i>], <i>рүнек</i>, <i>зина</i>, <i>глыва</i>, <i>народ</i>, <i>народа</i>, <i>предери</i>, <i>сёдим</i>, <i>жкайм</i>, <i>об-воб</i>, <i>бојник</i>, <i>девојка</i>, <i>гл-воб</i> = <i>глыва</i>, <i>секбиј</i>, <i>кљубијева</i> = <i>кљубева</i>;</p> <p>3) ресавски: <i>село</i> [спорад.: <i>шако</i>, <i>сангхи</i>: <i>дни</i> [спорад.: <i>какиођи</i>], <i>иб-тиок</i> = <i>ибик је</i>, <i>штација</i> [спорад.: <i>штакијена</i>, <i>јбеана</i>, <i>кизала</i>, <i>сакуријена</i>], <i>ибикай</i> [спорад.: <i>ибикай</i> [спорад.: <i>штакија</i>], <i>иб-тиок</i> = <i>ибикай</i> (<i>ратаки</i>)], <i>акцентна па слову трансакција</i> за употребу; 4) говор Сретењске жупе: а) двосложне речи: <i>воб</i>, <i>глыва</i>, <i>иб-тиок</i>; б) гросложне и вишесложне: <i>воб</i>, <i>глыва</i> [сагхи: <i>штакија</i> [спорад.: <i>штакијена</i>, <i>јбеана</i>, <i>кизала</i>, <i>сакуријена</i>], <i>ибикай</i> [спорад.: <i>ибикай</i> [спорад.: <i>штакија</i>], <i>иб-тиок</i> = <i>ибикай</i> (<i>ратаки</i>)], <i>акцентна па слову трансакција</i> за употребу;</p> <p>II. Кановачки: говори око Космаја и Букулье (<i>сисира</i>, <i>јесик</i>).</p>

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војводањски дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
			<p>дâна, ѕлв = ѕуїлм = ѕу- шом, јасланику;</p> <p>4) гретенчики: зъмла [спорад.: седъ, санти: жъ- на е = ѕодъл га], ѡшай [спорад.: осъм], коснъа, лице [спорад: ѡрдъ, сан- ти: сиаъл се], народ [сан- ти: ѡјсъан ми], съднина [Недѣлѣнѣнѣ = Несѣлѣко- енѣ], женѣ = ѡбно, Јованъ = ѿчѣм, ѿреадинъ, глагѣ (глаге), зѣклон = глагоби (гучем), загрѣзено;</p> <p>5) топлички лужковски: еѣда, ѿѣшок (ධөвс) ӈуї- рѣја, г.л.а., ѿѣрод, нара- нио, желни, јунак, колѣка, дѣниѣ, рѣїм;</p> <p>6) косовско-метохијски: зъмла [спорад.: сломъ, сан- ти: зъмла га = ѡдрѣ ѹ], иендїй, кондїче, рука [спо- рад.: ѿћђо, санти: ӈрѣжкї га], ѽљни, Слѣїна, но- гѣ = ноге, Јордан = ѿдѣм,</p>	<p>благослов — благосен, добро јићиро, ӈуїдъ козка, кудѣ идеи, дадиће ги = дітиће;</p> <p>4) јаневски говор пред- ставља непрврлу меша- вину косовско-ресавског и призренско-тимочког ди- јалекта.</p> <p>Устаљивање акцента на претпоследњем слогу и у вранчанској говору и на слогу трећем од краја у говору Сретечке Жупе — македонски је утицај.</p>

Источногерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новогазарски говор	Косовско-ретавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
			<p><i>ићешица, рјук, Јубди =</i> <i>= јирбэм, избривмо;</i></p> <p>II. Кановачки: источна Шумадија, вршачки крај, нека белоцркванска села (<i>сéйра, јéник</i>).</p> <p>III. Постоје, дакле, ови акценти: дуги сплавни (‘); кратки силазни (‘‘); дуги узлазни (‘) (овиј по-следни карактеристика је северних и централних го-вора и везан је већином за пенутитму). Сем тога за грешнички је јоп карактеристично: а) као позициона варијанта ак-цента (‘), акц. (~) сличан метатонијском актуу; б) зјмка = зъмка, ијма = ијма (акц. ‘) је фонет-ска варијанта акцента “); б) експираторни акц. (спо-редично), под углјајем призрен.-тимоч. дијал.</p>	

Источнокеретовачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-рсовски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
II. КВАНТИТЕТ				
1) а) сјенички: <i>стѣрди</i> , <i>зѣбе</i> = <i>зѣне</i> , <i>сѫне</i> ; б) тришћики: <i>Г҃рчи</i> , <i>здр- деве</i> , <i>сѫне</i> ;	1) <i>Тури</i> , <i>здравље</i> , <i>сѫнис.</i> у борачком је и: <i>Брчча</i> ; 2) а) сјенички: <i>спѣвѣ</i> = <i>спѣвѣ</i> ; б) тришћики: <i>габжѣ</i> , <i>гѣбже</i> ;	1) <i>стѣрди</i> , <i>зѣбе</i> = <i>зѣне</i> , <i>сѫне</i> ; 2) <i>гѣбже</i> , <i>спѣвѣ</i> ;	1) <i>Помордѣле</i> , <i>гѣбже</i> , <i>сѫниду</i> ;	Скраћени су сви дуги слогови. Додуше, Бешић обавештава да овај дија- лекат има нове дужине настале контракцијом
		3) не скраћује се дуго вокално <i>r</i> ;	2) <i>гѣбже</i> (и сл.), <i>спѣвѣ</i> , али је у трстеничком: <i>гѣббе</i> = <i>гѣббе</i> ;	(<i>смѣи</i> : <i>смѣи</i> : <i>смѣи</i>), али иститије да се често спра- њују и оне: <i>не смѣ</i> .
	4) а) у сјеничком нема позиционог скраћивања дужина после акцента; б) у тришћиковим позицијама скраћују се дужине после акц. Скраћивање није у подједнакој мери захва- те дужине после акц. Схема је ова: <i>и ма</i> — <i>из- мисли</i> — <i>измисли</i> — <i>ју јак</i> — <i>и мај</i> — <i>вилоград</i> — <i>измислиј</i> — <i>вилоград</i> — <i>брѣсјослајд</i> = <i>брѣсјослајд</i> — <i>ирѣдѣ</i> — <i>и јустијај</i> = <i>и ју- стијај</i>	3) не скраћује се дуго вокално <i>p</i> ;	3) не скраћује се дуго вокално <i>p</i> ;	3) не скраћује се дуго вокално <i>p</i> ;
	4) у неколикој позицијама скраћују се дужине после акц. Скраћивање није у подједнакој мери захва- те дужине после акц. Нара- дикалнији су у скри- вању бачки и банатски говори. У западном Срему дужине чувају се боље него у источном, а у Мачви и Колубари боље него у западном Срему	4) нема позиционог скра- ћивања дужине после акц.; добро се чувају и дужине се оне непосредно испред силазних акцентата чувају (једино је Бешић у ле- вачком забележио <i>снага</i>);		

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новогазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
<p><i>шагу — лоба — злоб</i> — <i>злобом</i> — <i>нáрдник</i> — <i>вáрниок</i> — <i>вáрнијаџ</i> = <i>вáрнијаџ</i> — <i>пирсéмо</i> — <i>гáтналија</i> = = <i>гáтналија</i> — <i>сéти</i> = = <i>сéти</i> — <i>нéласи</i> = <i>нéл-</i> <i>ласи</i> — <i>гáтуб</i> — <i>мáслам</i> — <i>вáреник</i> — <i>нéласијам</i> = = <i>нéласијам</i> — <i>обрúчија</i> = <i>об-</i> <i>рúчиј</i> — <i>Вдикначаника</i> — <i>нáшие</i> = <i>кáксе</i> — <i>шúшиник</i> — <i>рáдији</i> — <i>врáдијија</i> = = <i>врáдијија</i>;</p>	<p>(при чему су прилике у Мачви и Колубари праће- лижно исте).</p> <p>Схема екстрема:</p> <p>a) североисточни Срем: — <i>вóде</i> (и́ма) — <i>лийије</i> — <i>сокáк</i> — <i>ијёми</i> — <i>винојраđ</i> — <i>размислијам</i> — — <i>винојрађа</i> — <i>винојрађе</i> — <i>коњај</i> — <i>дасеју</i> — <i>ијаје</i> — <i>глебам</i> — <i>лејење</i> — — <i>ермејам</i> — <i>и (3)</i> <i>Шá-</i> <i>инијаџ</i> — <i>гáзи</i> — <i>јá-</i> <i>буќе</i> — <i>мáсчу</i> — <i>жáлјим</i> — <i>Мáлорад</i> — <i>Удáниа</i> — <i>фáбрюстра</i> — <i>тéми</i> — <i>пáзник</i> — <i>ридији</i> — <i>срá-</i> <i>бáдиј;</i></p> <p>б) Мачва: <i>зорé</i> (<i>и́ма</i>) — <i>нáидиј</i> (<i>дијер</i>) — <i>ији-</i> <i>суј</i> — <i>ијам</i> — <i>чабанчáд</i> — <i>динстийм</i> (<i>посетији</i>) — <i>закрнéм</i> — <i>вáтерамо</i> — <i>зимé</i> (<i>Дримé</i>) — <i>сејрај</i> — <i>дасејес</i> — <i>экáсем</i> — <i>нáредник</i> — <i>ијáниче</i> —</p>			

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
<p>5) а) сјенички: <i>пřeсem</i>; б) тршићки: <i>пřeсem</i>;</p> <p>6) а) сјенички <i>блем</i>; б) тршићки: <i>брđe сe</i>;</p> <p>7) а) сјенички: <i>вљама</i> — <i>гњeдeв, јeйн, књeнъдe(и)</i> — <i>гњeдeв, јeйн, књeнъдe(и)</i>, б) сјенички: <i>гњeдeв, јeйн, књeнъдe(и)</i> — <i>гњeдeв, јeйн, књeнъдe(и)</i>, <i>гњeдeв, јeйн, књeнъдe(и)</i>;</p> <p>б) тршићки: као код и тамнавски: као код Вука; Вука;</p> <p>б) колубарски: а) Бранковина: <i>-аma</i> = <i>-аs</i> = <i>-as</i>, <i>-асt</i> = <i>-асt</i>, = <i>-амa</i>, <i>-ав</i>, <i>-асt</i>, <i>-иt</i>;</p> <p>б) Дивци: <i>-аma</i> = <i>-амa</i>, <i>-асt</i> = <i>-асt</i>, <i>-асt</i> = <i>-асt</i>, <i>-иt</i>;</p> <p>γ) Петница: <i>-аma</i> = <i>-амa</i>, <i>-ав</i> = <i>-асt</i>, <i>-асt</i> = <i>-асt</i></p>	<p><i>Слáичевáни</i> — <i>сýнé</i> = = <i>нeрá</i> — <i>нeнjé</i> — <i>бáд-</i> <i>нáк</i> — <i>жeнñíм</i> = <i>сýжeни</i> — <i>Вíдеодáн</i> — <i>ðбуjiш</i> — <i>ðрéјá</i> — <i>чéрлакáне</i> (<i>кíсе-</i> <i>лíмо</i>) — <i>кýнá</i> (<i>кóлá</i>) — — <i>иpáзиk</i> (<i>иpáзиk</i>) — — <i>спéрмíни</i> — <i>срéйтimo</i> (<i>Глýмáцj</i>); 5) <i>пřeсem</i>;</p> <p>6) <i>тíмjéм</i> (подгорски)</p>	<p><i>Слáичевáни</i> — <i>сýнé</i> = = <i>нeрá</i> — <i>нeнjé</i> — <i>бáд-</i> <i>нáк</i> — <i>жeнñíм</i> = <i>сýжeни</i> — <i>Вíдеодáн</i> — <i>ðбуjiш</i> — <i>ðрéјá</i> — <i>чéрлакáне</i> (<i>кíсе-</i> <i>лíмо</i>) — <i>кýнá</i> (<i>кóлá</i>) — — <i>иpáзиk</i> (<i>иpáзиk</i>) — — <i>спéрмíни</i> — <i>срéйтimo</i> (<i>Глýмáцj</i>); 5) <i>пřeсem</i>;</p> <p>6) <i>тíмjéм</i> (подгорски)</p>	<p>5) <i>иpéсem</i>;</p> <p>6) <i>блем</i></p>	<p>5) <i>зéбeм</i>, <i>иpéсem</i> (грс- тенички); 6) <i>иnóijéм</i> (грс-тенички)</p>

Истоочнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
	= -асӣ, -нӯӣ; == -кӯӣ; -ӣӣ == -аӣ, -ӣӣ == -нӣ;			
8) 3. мн. импф.: а) сјенички: <i>шрेसјӯ</i> ; б) тршићки: нема овог облика	8) у већини говора нема импф. Једнако је у гру- жанској борачком у 3. л. мн. <i>сђешјӯ</i> ;	8) 3. л. мн. импф.: ићесјӯ;	8) 3. л. мн. импф.: -у;	
9) 3. л. мн. аор.: -е; 10) а) сјенички: <i>кренућа</i> ; б) тршићки: као код ничића;	9) 3. л. мн. аор.: -е; 10) као код Вуга и Да- ничића;	9) 3. л. мн. аор.: -е; 10) кренућа;	9) 3. л. мн. аор.: -е; 10) в. т. II. 4);	
11) а) сјенички: <i>кљећин</i> , <i>козетњес</i> , <i>јунак</i> (алп: <i>лѣ- ш</i>), — <i>један</i> , <i>чвреком</i> ; б) тршићки: <i>нађба</i> , <i>ка- сан</i> = <i>јећан</i> , <i>Вуканић</i> , <i>заклон</i> , <i>коњ</i> , <i>шћеп</i> , <i>Пр- најор</i> , <i>каћањ</i> , <i>Драћин</i> , <i>онџа</i> , <i>дња</i> , <i>брисаћи</i> , <i>ішнићи</i> , <i>зодљава</i> , <i>тићић</i> , <i>ићен</i> , <i>јे- дани</i> , <i>чамући</i> , <i>јећам</i> , <i>насам</i> , <i>ићићен</i> ;	11) бундеа, <i>боћијаш</i> , <i>кањуља</i> , <i>кљећин</i> , <i>берћећ</i> , <i>јунаков</i> ; 12) сјенички: <i>шрет</i> , <i>кре- ш</i> , <i>нађба</i> , <i>Милан</i> (ген. јдн. -ана) = <i>Милан</i> (ген. јдн. -а), <i>Вукашић</i> , <i>заклан</i> , <i>коњ</i> = <i>коњ</i> , <i>шћеп</i> , <i>Прнајор</i> , <i>онји</i> = <i>онји</i> , <i>снажићи</i> , <i>моќићи</i> , <i>маљићи</i> , <i>брисаћи</i> , <i>ићићи</i> , <i>јећићи</i> , <i>дњићи</i> , <i>тићићи</i> , <i>ићићи</i> , <i>зодљава</i> , <i>тићићи</i> , <i>ићићи</i> , <i>јећићи</i> ;	11) бућдева, <i>боћијаш</i> , <i>кањуља</i> , <i>кљећин</i> , <i>берћећ</i> , <i>јунаков</i> ; 12) сјенички: <i>шрет</i> , <i>кре- ш</i> , <i>нађба</i> , <i>Милан</i> (ген. јдн. -ана) = <i>Милан</i> (ген. јдн. -а), <i>Вукашић</i> , <i>заклан</i> , <i>коњ</i> = <i>коњ</i> , <i>шћеп</i> , <i>Прнајор</i> , <i>онји</i> = <i>онји</i> , <i>снажићи</i> , <i>моќићи</i> , <i>маљићи</i> , <i>брисаћи</i> , <i>ићићи</i> , <i>јећићи</i> , <i>дњићи</i> , <i>тићићи</i> , <i>ићићи</i> , <i>зодљава</i> , <i>тићићи</i> , <i>ићићи</i> , <i>јећићи</i> ;	11) бућдева, <i>боћијаш</i> , <i>кањуља</i> , <i>кљећин</i> , <i>берћећ</i> , <i>јунаков</i> ;	
12) а) сјенички: <i>чесићио- тани</i> [<i>засфалнос</i> (<i>ш</i>)], <i>мене</i> == <i>дњене</i> , <i>маровијај</i> , <i>дњаћ</i> , <i>вѣ- јио</i> ;	12) најроđ., <i>наћо</i> , <i>сљедок</i> , <i>макући</i> , <i>енсок</i> (Мачва), <i>бо- гаш</i> , <i>иесковићи</i> , <i>ићићи</i> == = <i>каћићи</i> , <i>госићи</i> , <i>дబи</i> ,	12) чесићио- тани [<i>засфалнос</i> (<i>ш</i>)], <i>мене</i> == <i>дњене</i> , <i>маровијај</i> , <i>дњаћ</i> , <i>вѣ- јио</i> ;	12) најроđ. == најроđ., <i>на- ћо</i> , <i>сљедок</i> , <i>макући</i> , <i>енсок</i> , боѓаћи, <i>иесковићи</i> , <i>ићићи</i> == = <i>језинићи</i> , <i>дబи</i> (К—М),	

Источнокернеговачки дијалекат	Шумадијско-Војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
6) тршићки: <i>Брњакни, пôднë, рâðбôтни (ðîжсностî)</i> <i>ðôðâ (ном. јдн.), ѹðнë, мâйнерë, пôðñ Мâчани, мâйнерë, (пôðñ),</i> <i>(ном. јдн.), ѹñij, мâйнерë, (пôðñ), ѹñij (Колубара</i> <i>мâйнерðм, рâðбôтни, мëнë (ген.-ак.)</i> <i>ðâðëë (чатв.), ðанас, ѕиноб, спафрији, ðанас, дîлë, бëх</i> <i>(3. л. мн. през.), ожëниö,</i> <i>рëкљи су;</i>			<i>рâðбôтни, пôðñ, гôтни =</i> <i>= гостийј, мëнë, здрајë =</i> <i>= гланчиј (али: сїфорда),</i> <i>ðанас = ðанас, заðобиño;</i>	

III. ПРОКЛИЗА

1) с именита се на проклитику акц. последно именита на проклитику преноси (и у виду " и у виду ") и у виду), мада се у жива је гојава, али са пршићком среку и примери с нешери: у <i>мâчани</i> и сл.;	1) преносење акц. с именита на проклитику у виду (""); проклитику у виду ("") или није доследно: <i>на-воду</i> = <i>на Ѡоду</i> , <i> ѹлазу</i> = <i> ѹлазб</i> глаголу и сл.;	1) постоји само преношење акц. с именита на проклитику типа: <i>на Ѡоду</i> , <i>на йланчу</i> , ў руке (исл. <i>ислоб</i> глаголу), <i>зâ ерати</i> , ў гостини, ў поле, <i>низ брод</i> , <i>на ѡамел</i> и сл.
2) са глагола се на нешерију <i>не</i> акц. последно преноси;	2) са глагола се на нешерију <i>не</i> акц. доследно преноси;	2) у трстеничком сузвиду само она преносења са глагола: <i>не</i> <i>энам</i> и сл., <i>не</i> <i>би</i> ;

Источнокхерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-респавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
3) а) сјенички: <i>мене</i> = <i>лени</i> (<i>код мене</i>); б) трпички: <i>мене</i> — <i>код мене</i> = <i>код мене — мене</i> ;	3) <i>мене</i> — <i>код мене</i> = <i>код мене</i> — <i>мене</i> — <i>о лени</i> ; 4) <i>трпички</i> <i>ծ</i> <i>օօօօ</i> <i>մայ բրձնէ</i> ; 5) <i>տրպիչկա</i> <i>ծե՛ս լե՞սիրա</i> ;	3) <i>мене</i> ; 4) <i>ծե՛ս</i> = <i>ի՞ւ օցից</i> ; 5) <i>нема преносења ти- па: ս ծօբիչած</i> ; 6) <i>տրպիչկա</i> <i>ծե՛ս լե՞սիրա</i> (Срем, Мачва) — <i>ս ծօբ էկիմիրա</i> (спорадично у Ваљевском Котубарии);	3) <i>трпички:</i> <i>изнечի</i> <i>себе</i> = <i>изнечի</i> <i>себе</i> ; 4) <i>гростенички:</i> <i>код օն- մե կ'յի</i> ; 5) <i>нема преносења ти- па: ս ծօբիչած</i> ; 6) <i>нема преносења ти- па: ս ծօբ էկիմիրա</i> ;	3) <i>за мене</i> ; 4) <i>на осија свећи</i> ;
a) сјенички: <i>клису</i> = <i>թիշու</i> — <i>թիշու</i> — б) трпички: <i>клису</i> — <i>թիշու</i> — <i>թիշու</i> —	a) <i>клису</i> = <i>թիշու</i> — <i>թիշու</i> — <i>թիշու</i> (սկացу) — <i>մեշու</i> = <i>մեշու</i> — <i>օնուշու</i> = <i>օնուշու</i> — б) <i>трпички:</i> <i>զրձն</i> — <i>մեշու</i> = <i>կամեր</i> — <i>րանչ</i> — <i>օնուշու</i> = <i>օնուշու</i> — <i>րանչ</i> —	a) У већини говора: <i>զրձն</i> — <i>զրձն</i> — <i>զրձն</i> (սկացу) — <i>մեշու</i> = <i>մեշու</i> — <i>օնուշու</i> = <i>օնուշու</i> — б) <i>трпички:</i> <i>զրձն</i> — <i>մեշու</i> = <i>կամեր</i> — <i>րանչ</i> — <i>օնուշու</i> = <i>օնուշու</i> — <i>րանչ</i> —	a) <i>сјенички:</i> <i>զրձն</i> — <i>զրձն</i> — <i>զրձն</i> (սկացу)	аналитичка деклинација. У бројним конструкцијама јавља се акц. десногја поред дјака; б) чумићки: <i>զածու</i> = <i>զածու</i> — <i>կամեր</i> (կամեր)

Историјски ток српског језика	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
<i>говеду — његу — његу</i>	<i>на</i>	б) грукачки борачки: <i>злаку = гласу — месецу</i> — <i>дваћају — бију —</i> <i>гвозду — рђаву</i> . Код типа <i>злак</i> акц. (‘) јавља се и у другим зависним падежи- ма у јдн.: <i>из снела;</i>	— <i>случайу = случайу.</i> Остало зависни падежи: <i>еёка = ёка — чёмера =</i> <i>чёмера — случая — слу- чай;</i>	
2) Номинатив множине				
a) сјенички: <i>брза</i> — <i>дани</i> — <i>грађеви</i> — <i>гроз- бенош</i> = <i>блажи</i> — <i>об- ржчи;</i>	<i>дани</i> — <i>дани</i> — <i>дани</i> — <i>дани</i> (сјеници); б) трипински: <i>дани</i> — <i>јућаи</i> (ујди); <i>бржкоши</i> — <i>деноши;</i>	као у сјеничком (једи- но се поред <i>блажи</i> говори и <i>блажи</i>);	a) трстенички: <i>мрдаи</i> — <i>дани</i> — <i>дани</i> — <i>дани</i> — <i>грда- шеви</i> — <i>сирбукови;</i> б) чумићки: <i>мрдаи</i> = <i>дани</i> = <i>дани</i> — <i>гласови</i> — <i>сирбукови</i> = <i>сирбукови</i> — <i>случайи</i> = <i>случайи</i> = <i>слу- чайеви;</i>	
3) Генитив множине				
a) сјенички: <i>брзак</i> — <i>даник</i> — <i>брзевад</i> = <i>брз- бенош</i> = <i>дарбова</i> — <i>брђу- чак</i> — <i>гварданобад</i> — <i>брзе- неба;</i>	<i>даник</i> — <i>даник</i> — <i>даник</i> — <i>даник</i> (јујак); — <i>губубад</i> (свртубада);	као у сјеничком (само је овде: <i>бркад</i>);	a) трстенички: <i>мрдаи</i> = <i>мрдаи</i> — <i>даник</i> = <i>данобад</i> — <i>грабдбад</i> = <i>градбева</i> — <i>гра- бана</i> = <i>засрапад</i> — <i>сирб- ујеви</i> ;	

Источнокарпачевачки		Шумадијско-војвођански	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалектат	Призренско-тимочки дијалектат
дијалектат	дијалект	дијалект	дијалект	дијалект	дијалект
6) триптихи:	дѣнѣ — шесеѣ — шилѣї = иї- нина — иријаштѣї — рѣсѣї — лакићѣї — ка- ленѣї — дѣлѣа;			кѣва = сїјуќока; б) чумитки: дѣна — дѣни = дѣни — мѣжевса = мѫжѣва = мѹ- жѣї — јѣкоа = је- кѣва — дѣнара = динѣра = динѣрѣ — сађајеа = слуџајеа = слуџајѣ;	
a) сјенички:	брѣшина — брѣшиона = класицина — брѣчума — гѣрановина — бѣсеновина;	зубина — брѣшина (брѣшиона) — гѣрановина — йашинцина — йашинцина — динѣ- рѣшина — рица = динѣрица — брѣшина; уぢрина = јѣчина — голубовина (глубовина); голубовина — роговина — дуваревина — камен- ица — јѣсеница;		као у сјеничком, сем што није засведочен ац. кла- сицима и што се, сагласно акцентуацијском типу, го- гѣрановина — сїјуќевина. б) чумитки: дѣнима = дѣнина = дѣнима — гѣ- динима = градовина — единима = единима — град- овина = градовина — единима = единима;	а) тростенчики: мѣдилма — данима = данивина = дѣновина — градовина — гѣравина — гѣрановина = гѣрановина — сїјуќевина. б) чумитки: дѣнима = дѣнина = дѣнима — гѣ- динима = единима — град- овина = градовина — единима = единима;
4) Датив-инструментал-локатив множине					
a) сјенички:	брѣшина — брѣшиона = класицина — брѣчума — гѣрановина — бѣсеновина;	зубина — брѣшина (брѣшиона) — гѣрановина — йашинцина — йашинцина — динѣ- рѣшина — рица = динѣрица — брѣшина; уぢрина = јѣчина — голубовина (глубовина); голубовина — роговина — дуваревина — камен- ица — јѣсеница;			
5) Множински облици Даничичевог типа рѣк					
a) сјенички:	клинови — клинова —	свѣтлови — свѣтлова —		као у сјеничком;	а) тростенчики: ген. ра- ѣйсови; рѣкса — лат.-ин- срп. рѣкобїма=рѣкозима;

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
			<p>б) чумићки: <i>свайбои</i> = <i>зейбои</i> = <i>зејбои</i> — <i>свай- боа</i> = <i>свайба</i> = <i>свайбо- еа</i> — <i>свайбоима</i> = <i>се- тибоима</i> = <i>свайбоима</i>;</p>	<p>а) сјенички: <i>есуљеви</i> — <i>жубеши</i>; — <i>лойни</i> — <i>чева</i> (<i>сайричев</i> = <i>бикобај</i>) — <i>лойни</i> — <i>жубеши</i>;</p> <p>б) трпички: <i>стријеви</i> — <i>губеши</i> (<i>бикобај</i> = <i>бикобај</i>) — <i>лойни</i> — <i>жубеши</i>;</p> <p>а) трстенички: <i>кобуџеви</i> — <i>кобуџева</i> — <i>кобуџевима</i>; <i>лойни</i> — <i>лойни</i> — <i>лойни</i> — <i>нача</i> — <i>лойнима</i> = <i>лойни- чиши</i>; — <i>сеничи</i> = <i>сеничи</i>; <i>лажомбаника</i>; — <i>губеши</i>;</p> <p>б) чумићки: <i>кобуџеви</i> = <i>кобуџева</i> — <i>кобуџева</i> = <i>кобуџева</i> — <i>кобуџевима</i> = <i>кобуџевима</i>; — <i>лойни</i> — <i>лойни</i> = <i>лойни</i> — <i>лойни</i> (ном. јдн. <i>лойни</i> = <i>лобач</i>); — <i>сеничи</i> — <i>сеничи</i> = <i>сенича</i> = <i>сенича</i> — <i>сеничима</i>; — <i>комардана</i> = <i>комардаки</i>; — <i>ићијешта</i> = <i>ићијештра</i>;</p>

Б) Именске с (') или (') на различним споговима у зависним пајежима у јдн.

Источнокерноговорачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-респавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
V. ИМЕНИЦЕ СРЕДЊЕГ РОДА С -о И -е У НОМИНАТИВУ ЈЕДНИНЕ				
А) Именице с (‘) или (‘) на почетном слогу у једнини: 1) Локатив једнине				
Ни у једном говору не долази до промене сипланог акц. у узазни у лок. јдн.				
2) Множински облици				
a) сјенички:				
α) ном. мн.: бѣдра — мѣстна — сѣна;	а) у већини говора: α) ном. мн.: иѣлка — жи- тица;	а) ном. мн.: бѣдра — мѣстна — сѣна;	а) тростенички: α) ген. мн.: зѣбна — јупарѣ;	а) ном. мн.: зѣбна —
β) ген. мн.: сѣнице;	β) ген. мн.: жи- тица;	β) ген. мн.: губобѣд (ном. јдн. губобѣде) — мѣстнѣ — сѣнице;	β) дат.-инстр.-лок. мн.: жи- тица — зѣбнина — јупарина =	β) дат.-инстр.-лок. мн.: зѣбнина —
γ) дат.-инстр.-лок. мн.: сѣнице;	γ) дат.-инстр.-лок. мн.: жи- тица;	γ) дат.-инстр.-лок. мн.: сѣнице;	γ) дат.-инстр.-лок. мн.: зѣбнина — јупарина;	γ) дат.-инстр.-лок. мн.: зѣбнина =
δ) гружијански борачки:		δ) гружијански борачки:	δ) чумићки:	δ) чумићки:
α) ном. мн.: зѣбна — бѣдрина — мѣстнина — сѣнице;		α) ном. мн.: зѣбна — бѣдрина — мѣстнина — сѣнице;	α) ном. мн.: бѣдра =	α) ном. мн.: бѣдра =
β) дат.-инстр.-лок. мн.: сѣнича — мѣстнича — сѣниче;		β) ген. мн.: зѣбна — сѣнича — сѣнича;	бѣдрина = бѣдрина = зѣбна =	бѣдрина = бѣдрина = зѣбна =
γ) дат.-инстр.-лок. мн.: сѣнича — мѣстнича — сѣниче;		β) ген. мн.: зѣбнић — жи- тица;	— сѣни — сѣни — језера =	— сѣни — сѣни — језера =
δ) тршићки:		δ) тршићки:	језерѣ;	језерѣ;
α) ном. мн.: иѣлка —		α) ном. мн.: иѣлка —	γ) дат.-инстр.-лок. мн.:	γ) дат.-инстр.-лок. мн.:
бѣда — сїјна;		сѣни;	зѣбнина = зѣбнина =	бѣдрина = зѣбнина =
β) ген. мн. зѣбнић —		мѣстнић;	зѣбнина — сѣнина =	зѣбнина — сѣнина =
γ) дат.-инстр.-лок. мн.: иѣлка — жи- тица;		иѣлка — сїјна;		

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речевски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
Б) Именице с (‘) или (‘) на различним слоговима у једнини 1) Множински облици				
a) јеничаки: <i>сѣла</i> ; — <i>сѣ- лѣ</i> — <i>чѣдилѣ</i> — <i>зѣчѣлѣ</i> ; — <i>сѣлма</i> ;	<i>сѣла</i> — <i>г҃удала</i> ; — <i>сѣлѣ</i> као у сјеничком — <i>г҃удлас</i> ; — <i>сѣлма</i> — <i>г҃удалма</i> ;		a) простеннички: <i>сѣла</i> ; — <i>сѣка</i> ; — <i>кољенѣ</i> — <i>кортилѣ</i> ; б) чумићки <i>сѣла</i> — <i>ићесама</i> = <i>ићесама</i> = <i>ићесама</i> — <i>бѣла</i> — <i>ићесама</i> ; — <i>сѣлми</i> ;	
б) трпшићки: <i>сѣла</i> — <i>г҃ебра</i> ; — <i>сѣла</i> — <i>рѣбра</i> ; — <i>сѣлма</i> — <i>рѣбрима</i> ;				
2) Плутралија тантум типа ефата				
a) трпшићки: <i>на</i> <i>врѣдна</i> — <i>срѣдна</i> ма;	a) војвођански говори: — <i>лѣји</i> ;			
VI. ИМЕНЦЕ СРЕДЊЕГ РОДА СА САМОГЛАСНИЧКОМ ОСНОВОМ				
A) Скраћивање вокала у слогу третем од краја				
a) трпшићки: <i>чѣлдѣ</i> — <i>чѣлдѣла</i> ;	<i>јајенѧ</i> = <i>селајенѹ</i> ;	<i>дејићиа</i> = <i>јијићиа</i> ;	a) простеннички: α) <i>дејић</i> — <i>дејићиа</i> ; β) <i>јајиџ</i> — <i>јајићиа</i> ; γ) <i>кѣре</i> — <i>кѣрећиа</i> ; δ) <i>кѣусе</i> — <i>кѣућиа</i> = — <i>кѣућиа</i> ; б) чумићки: <i>јије</i> — <i>ји- нѣма</i> ;	

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
Б) МНОЖИНСКИ ОБЛИЦИ ИМЕНЦА С ПРОШИРЕЊЕМ -А-				
a) трпшћак: <i>дугмèтица</i> — <i>дугмèтица</i> — <i>дугмèтица</i> ;	ујећа — зрећа — зрећа; нётка; — нётка;	ијечёта — тёниёта — ијечёта (исл. и: <i>йле-</i> <i>лена</i> — <i>йлениёта</i> = <i>йле-</i> <i>лена</i> — <i>йлениёта</i> = <i>йле-</i> <i>лениёта</i>);	a) тргтенички: <i>дрећа</i> ; б) у чумићаком је у за- висним падежима у јдн. двојак акц.: <i>јањећа</i> = <i>јањећа</i> ;	кубёта;
VII. ИМЕНИЦЕ ЖЕНСКОГ РОДА НА -А У НОМИНАТИВУ ЈЕДНИНЕ				
А) Датив једнине				
a) сјенички: <i>злави</i> = <i>злави</i> ; — <i>ձեւու</i> , <i>զմբու</i> ;	a) у венчани говора: <i>օյց-</i> <i>օյցու</i> = <i>օյցու</i> ; — <i>զմբու</i> = б) трпшћак: <i>злави</i> , <i>դշու</i> ;	као у сјеничком;	a) тргтенички: <i>րյէ</i> (<i>րյ-</i> к); — <i>ածե</i> (<i>օծէ</i>); б) чумићки: <i>շլան</i> ; — <i>օծու</i> ;	аналитичка дектинација;
б) груженски борачки: <i>րդու</i> ;	б) груженски борачки: <i>զմբու</i> ;			
Б) Акузатив једнине				
a) сјенички: <i>շլան</i> = <i>շլան</i> ; — <i>օծու</i> , <i>ձեւու</i> ; — <i>լեմիլու</i> ;	a) у венчани говора: <i>բյ-</i> <i>բյու</i> ; — <i>օծու</i> ; — <i>բյու</i> ;	као у сјеничком;	<i>բյու</i> = <i>բյու</i> ; — <i>օծու</i> ; — — <i>լեմիլ</i> (у К-М: <i>ծյու</i> <i>բյու</i> = <i>յ ծմբու</i> ; <i>ան նձու</i>);	
б) трпшћак: <i>кој</i> <i>кој</i> — <i>յ</i> <i>ծմբու</i> ;	б) груженски борачки: <i>բյու</i> = <i>բյու</i> ; — <i>օծու</i> ; — <i>սրինու</i> (<i>յ լանու</i>);			

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочка дијалекат
В) Номинатив-акузатив множине				
a) сјенички: <i>рјуке</i> ; — жђе (само код ове име- нице); — <i>ледиће</i> ; б) трпички: као код Вука и Даничића;	а) у већини говора: <i>грђа- не</i> ; — <i>вђде</i> ; — <i>нѣ ледиће</i> ; б) груженски борачки: <i>рђуке</i> = <i>рјуке</i> ; — <i>вђде</i> ; — <i>лициће</i> ;	као у сјеничком	<i>рјуке</i> = <i>рјуке</i> ; — — <i>ледиће</i> ;	<i>сѣрђане</i> ; — <i>зѣвте, нѣде</i> ; <i>сѣрђире</i> ;
Г) Датив-инструментал-локатив множине				
a) трпички: <i>грђадама, де- шама, рђкама, сјенична- ма</i> ;	<i>девелама</i> = <i>бенама, ру- кама, пама</i> ;	<i>спасавама</i> ;	a) трпички: <i>рукама</i> ; б) чумићки: <i>грањама</i> = <i>грањама, рукама</i> ;	аналитичка деклинација;
Д) Генитив множине				
a) сјенички: <i>рјукј</i> ; — <i>шѣзнатја</i> ;	<i>срѣтнїца</i> ; — <i>дѣвојака</i> ; — <i>везднїца</i> ; — <i>долинї</i> ;	<i>рјукј</i> ; — <i>шѣзнатја</i> ; — <i>девојака</i> ; — <i>беретинї</i> ;	a) трпички: <i>рјук</i> (и у К-М); — <i>бундеса</i> ; — <i>девојака</i> ; — <i>вѣзнача</i> ; — <i>долинї</i> = <i>долина</i> ;	аналитичка деклинација;
б) трпички: <i>рјукј, нѣу</i> ; — <i>шѣвојака</i> ;	а) бачки господићнички: <i>рјук</i> (<i>рјукј</i>), <i>нѣгу</i> ; — <i>срѣтнїца</i> ;	а) бачки господићнички: <i>рјук</i> (<i>рјукј</i>), <i>нѣгу</i> ; б) сремски: <i>рјукј</i> = <i>рјук</i> , <i>нѣгу</i> (<i>нѣгу</i>);	б) чумићки: <i>рјук</i> = <i>рјукј</i> , <i>нѣгу</i> = <i>ногију</i> ; —	

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат	
VIII. ИМЕНИЦЕ ЖЕНСКОГ РОДА СА СУГЛАСНИЧКОМ ОСНОВОМ					
A) Локатив једнине					
<p>a) сјенички: <i>йакости</i> — <i>нѣкости</i> — <i>свѣсти</i> = <i>ѣкди</i> — <i>йлѣни</i> — <i>глѣни</i> = <i>рѣчи</i> — <i>мѣстѣ</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>б) прашнички: <i>нѣни</i> — <i>младости</i> — <i>чѣни</i> — <i>йакости</i>; <i>нѣни</i> — <i>младости</i> (само у изр.: „као баба у болѣти“) — <i>на мѣстѣ</i> = <i>у бѣлой</i> <i>мѣстѣ</i>; <i>нѣни</i> — <i>на глѣстѣ</i> (<i>на йа- мѣстѣ</i>) — <i>у запоѣстѣ</i>;</p>					
<p>а) у велики говор: <i>нѣ- ни</i> — <i>радости</i> (<i>младости</i>) — <i>ѣкди</i> — <i>рѣни</i> (<i>мѣстѣ</i>) — <i>йакости</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>б) гружионски борачки: <i>нѣни</i> — <i>младости</i> (само у изр.: „као баба у болѣти“) — <i>на мѣстѣ</i> = <i>у бѣлой</i> <i>мѣс- ти</i>;</p>	<p>као у сјеничком</p>				
	<p><i>нѣни</i> — <i>младости</i> — <i>чѣни</i> — <i>йакости</i> = <i>йакости</i>;</p> <p>а) у трстеничком акци. <i>младости</i> може доћи и у осталим зависним паде- жима с истим наставком; б) чумићки: <i>блестѣ</i> = <i>болѣстї</i> (ген. јдн. = јлок. јдн.);</p>				
B) Генитив множине					
<p>a) сјенички: <i>нѣни</i> — <i>кдани</i> — <i>йлѣни</i> — <i>рѣчи</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>б) прашнички: <i>нѣни</i> — <i>елости</i> — <i>йлѣни</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>чумићки: <i>нѣни</i> — <i>глѣни</i> — <i>рѣчи</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p>	<p>а) у велики говор: <i>нѣни</i> — <i>лѣни</i> — <i>йакости</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>б) гружионски борачки: <i>нѣни</i> — <i>вѣстї</i> = <i>дѣжни</i> — <i>мѣслї</i> = <i>мѣслї</i> — <i>кѣ- лѣши</i> = <i>кѣлѣши</i>;</p>	<p><i>нѣни</i> — <i>лѣни</i> — <i>йакости</i> — <i>запоѣстѣ</i>;</p> <p>а) претекнички: <i>нѣни</i> — <i>рѣчи</i> = <i>рѣни</i>; <i>коноши</i>; б) чумићки: <i>нѣни</i> = <i>нѣ- ни</i> = <i>ногију</i> — <i>рѣни</i> = <i>рѣчи</i> — <i>йакости</i> = <i>иа- кости</i>;</p>			

Источнокернеговачки		Шумадијско-вођански	Новозарски говор	Косовско-речески	Призренско-тимочки
дијалекат		дијалекат	дијалекат	дијалекат	дијалекат
a) сјенички:	kћerima — — kуđima — йењима — — Јуđima — јењима — — Јуđima — јењима;	a) у већини говора: кћерима — речима — кокчилима — њесцима — мисцима — шелдма;	кћерима — лајсцима — — Јућдима — Јућдима = костићрђанима = голенима;	a) трстенички: нђимиа — костићима — ренда;	аналитичка десклинарија;
b) трпшићки:	коштима — — коштима — ријечима — — ријечима — влас- тилма = власилма — ми- слана = ријечима — бу- рдима = бурдима;	б) гружански борачки: ћерима = ћерима — влас- тилма = власилма — ми- слана = ријечима — бу- рдима = бурдима;	б) чумићки: костићима = нђимиа = нђимиа — костићима = пакостићима = пакостићима;		
B) Датив-инструментал-локатив множине					
IX. ПРИДЕВИ					
A) Неогрђени вид					
a) сјенички:	млад — мла- да — младо; нв — нва — — нвено; — смјеш — смјеша = — смјеша — смјеше = смјеше;	сив — сива — сиво; —	као у сјеничком	a) трстенички: нђило нђе — гладан = гладан;	голј — голј; — гладон;
b) трпшићки:	млад — мобра — моб- дро; — гладан = гладан;			б) чумићки: млад — млада — младо; — гладан;	
b) грцијски:	млад — младо; — гла- дан — гладна;				

Испочнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војашчански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
Б) Одређени вид				
a) сјенички: <i>нѣвѣ</i> — кѣ- иї — зѣрѣнѣ — младѣ — чѣсѣнѣ — вѣдѣнѣ;	<i>нѣвѣ</i> — ѿнишѣнѣ — младѣ — модрѣ — вѣркѣ — дѣ- вени;	<i>нѣвѣ</i> — кѣнѣнѣ — зѣрѣнѣ — младѣнѣ — ѿнишѣнѣ;	a) тргенички: <i>нѣвѣ</i> — зѣрѣног — стѣрога — бѣ- лога;	<i>нѣвѣ</i> — ѿнишѣног — белога — рицога — сецибога;
б) трпински: <i>нѣвѣ</i> — зѣрѣнѣ — блакѣ — вѣркѣ — дѣвени;			б) чумински: <i>новѣ</i> — шнѣнѣ = спѣни — младѣнѣ = младѣн — маснѣ — нистѣ — гарда — бѣси;	
В) Одређени вид прицева на -ен-				
a) сјенички: <i>зѣмѣланѣ</i> = земѣланѣ;	<i>зѣрѣденѣ</i> = волѣнѣ;	<i>зѣмѣланѣ</i> = земѣланѣ;		
Г) Придеви типа <i>енек</i>				
a) сјенички: <i>енек</i> , дѣ- бок, илрек;	а) матичански: <i>енѣт</i> , дѣ- бок, илрек; одр. <i>дѣбем</i> ;		као у сјеничком	
б) трпински: <i>енек</i> — ен- ек, дѣбок —	б) груженски борачки: <i>енек</i> , дѣбок, <i>енек</i> , илрек — илротѣ;		богдѣн, висѣк, дубок, ил- рек; одр. <i>богдѣн</i> = дубѣ- кога;	

Источнохерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војводањски дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-рессавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
б) њезина, њезино; — чи- ёса — чијему;	(туржански) борачки: <i>нѣн</i> = <i>њезин</i> ; — <i>бѣж</i> = <i>без</i> (од <i>аоз</i> = <i>на оз</i>) ; — <i>ко-</i> <i>мод(е)</i> ; — <i>нѣн</i> = <i>њезин</i> ; — <i>бѣж</i> (<i>бој</i>), <i>бо</i> <i>аоз</i> ; — <i>чију</i> ; — <i>шѣд</i> = <i>шѣда</i> ;	чино; — <i>аоз</i> , <i>аоздѣй</i> , <i>аозмѣ</i> ; — <i>који</i> , <i>кога</i> = <i>којес</i> ; <i>чија</i> , <i>чијеа</i> ; — <i>шѣда</i> = <i>шога</i> ;	чијо, <i>чија</i> ; — чијеса; —	једнога = <i>једнога</i> — <i>шога</i>
XI. БРОЈЕВИ				
а) сјенички: <i>јѣдан</i> , <i>јѣ- дѣв</i> — <i>дељна</i> (<i>дељна</i>);	<i>јѣднога</i> — <i>дељј</i> — <i>оба- дељј</i> — <i>ићен</i> = <i>ићен</i> — <i>сѣдми</i> ;	<i>једнога</i> , <i>једноме</i> — <i>дељна</i> (<i>дељма</i>);	<i>једнога</i> — <i>дељна</i> = <i>дељ</i> — <i>ићен</i> (прстенитки) = <i>ићен</i> (К-М) — <i>сѣдми</i> (прстенитки, К-М) = <i>сѣд- ми</i> (К-М);	<i>једнога</i> — <i>једнога</i> — <i>једнога</i> — <i>једнога</i> — <i>шога</i>
б) триптички: <i>јѣдан</i> = <i>јѣ- дѣн</i> , <i>јѣдног</i> — <i>дѣни</i> = <i>дѣница</i> — <i>ићен</i> — <i>сѣдми</i> ;				
XII. ГЛАГОЛИ				
А) Иинфinitив				
а) сјенички: <i>јѣёни(u)</i> — <i>сїёни</i> — <i>дѣнеи(u)</i> — <i>ум- јакански борачки: <i>изѣни</i>)</i> — <i>дѣни</i> — <i>еђи</i> — <i>лес</i> — <i>ић</i> = <i>ић</i> ;	<i>изѣни</i> = <i>изѣни</i> (гру- жански борачки: <i>изѣни</i>) — — <i>дѣни</i> (<i>дѣни</i>) (С, М), <i>дѣни</i> (К), <i>дѣни</i> (К-М) — <i>еђи</i> — <i>ић</i> — <i>ић</i> = <i>ић</i> ;	<i>изѣни</i> = <i>изѣни</i> — <i>дѣни</i> — <i>умјакан</i> = <i>умјакан</i> — <i>ић</i> — <i>ић</i> — <i>умјакан</i> — <i>ић</i> = <i>ић</i> ;	<i>изѣре</i> — <i>изѣни</i> — <i>изѣни</i> — <i>дѣни</i> — <i>умјакан</i> = (К-М) — <i>умјакан</i> , <i>умјакан</i> (рессавски: <i>умјакан</i>) — <i>ићес</i> — <i>дѣни</i> (К-М) — <i>ићес</i> — <i>ић</i> = <i>ић</i> ;	<i>изѣре</i> — <i>изѣни</i> — <i>изѣни</i> — <i>дѣни</i> — <i>умјакан</i> = (К-М), <i>дѣни</i> = <i>ић</i> ,
б) триптички: <i>уѓену</i> — <i>оѓенети</i> — <i>изѣни</i> = <i>јਮ- енни</i> — <i>изѣни</i> = <i>изѣни</i> — <i>изѣни</i> (К), <i>дѣни</i> = <i>ић</i> ;	(Б) — <i>дѣни</i> (<i>дѣни</i>) (С, М), <i>дѣни</i> = <i>ић</i> ;			

Источнокернеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-ресавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
<i>jihu</i> — <i>ejihu</i> — <i>iljelićiu</i> — <i>ihu</i> ;	(Б) — <i>juđelićiu</i> (уљелићиу) (С, М), <i>juđelićiu</i> — <i>yeđelićiu</i> (К) — <i>odjuđelićiu</i> (Б) — <i>jeđelićiu</i> = <i>uzđelićiu</i> (и сл.) (С, М), <i>uzđelićiu</i> , (<i>đavilićiu</i>) (К), <i>uzilićiu</i> (Б) — <i>đelićiu</i> (С, М, Б), <i>đelićiu</i> (<i>đepelićiu</i>) (К) — <i>eđelićiu</i> — <i>iđelićiu</i> (С, М, К), <i>ihu</i> (С, М, К), <i>ihu</i> (Б);			
		B) Агрегат		
		<p>а) сјенички: <i>срђе</i> — <i>срђе</i> (М) — <i>надје</i> (нађе) <i>надо(x)</i>, <i>лаже</i> — <i>надни(x)</i>, <i>наде</i> — <i>живе</i> <i>надни</i> — <i>живе</i> — <i>зђерну</i> — <i>зђерни</i> (С), <i>надни</i> (М) — <i>надни</i> (М) — <i>југда</i> (С) — <i>надес</i> — <i>брдни</i> — <i>гњад</i> — <i>надре</i> — <i>брдни</i> — <i>гњад</i> — <i>над(x)</i>, <i>клисмо</i> (закле- кли(x)), <i>клисмо</i> (закле- кли(x), <i>заклел</i>, <i>заклело</i>) — <i>надује</i>;</p> <p>б) трипштички: <i>čđe</i> — <i>на- шица</i> — <i>ne</i> <i>енђе</i> — <i>надре</i> — <i>надес</i> — <i>надје</i> — <i>над- роса</i> — <i>зђерни</i>;</p>	<p><i>čđe</i> = <i>сеđe</i>, <i>седмо</i> — <i>дјадже</i>, <i>подјесе</i> — <i>одјадје</i> (блудиде) — <i>лјеже</i>, <i>лјесмо</i>, <i>надиће</i> — <i>изљегђ</i>, <i>излезе</i>, <i>излете</i> (К-М) — <i>засврти</i> — <i>бјерну</i> <i>се</i> — <i>домесо(x)</i> <i>надес</i> — <i>брдни</i> — <i>гњад</i> — <i>надрој</i> — <i>јуби</i> (К,М) — <i>надни</i> = <i>надес</i> (расклапај) <i>надни</i> = <i>надес</i> (заклесио) <i>надни</i> (К-М) — <i>надуја</i> — <i>обори</i> <i>надни</i> (К-М) — <i>закле</i> = <i>закле</i> = <i>закле</i> = (1. ср.);</p> <p>домесо, <i>помесе</i> = <i>домесе</i> — <i>надје</i> = <i>надује</i> — <i>надуја</i>. <i>надуја</i> — <i>надни</i>, <i>пробитла</i> — <i>надабраваја</i> — <i>штараси</i>, <i>уџени</i> — <i>склони</i>, <i>бори</i> — <i>леска</i>, <i>шљежа</i> — <i>истра</i> — <i>надба</i> — <i>јадре</i> = <i>умрје</i> — <i>надесе</i> = <i>наде</i>;</p>	

Источнокернеговачки
дијалекат

Шумадијско-војвођански
дијалекат

В) Глаголски приледев радни

a) сјенички:	јинула — дјиза — глобдао = глуб- дало — мекшио, - ала, - ало — тиресб, тирисло — тискоб, тескао — лесб, дегла, лега- — донео, донеља, донено- — јарбо, јарба, јарбо — трупобала — дја, дјао, дјао — дјасао = јаса;	мрђено, јђено (M) — бладис (III) — њешиас су (M) — вједим (M) — мѣћоб (K), мѣћала, хїла (M) — чићио = теска, јекло — лесб, лесла, лесло, — љесло — љесла — дјенео, ќенеља, ќенено — — јарбо, јарба, јарбо — трупобала — дја, дјао — дјао — дјасао = јаса;	глубила — дњиља — глу- блдо — глубдо — мек- шио, - ала, - а — тиресб, тирисло — тискоб, тескао — теска, јекло — лесб, лесла, лесло, — љесло — љесла — дјенео, ќенеља, ќенено — — јаресао, јаресло, јаресио — трупобала — дја, дјао — дјао — дјасао = јаса;	јогудио — рђезао — јљевао, јуѓио = кумар, не жрдиу- ко — бандисаи, — њодисаи, вјело — глођао, оглођао — задебъяло (јирочијајло = јир- чијајло) — јиресо, јељко — тесла — дњела — љесла — дјенео — љенео, ќенено — — јаресао, јаресло, јаресио — трупобала — дја, дјао — дјао — дјасао = јаса;
б) трипинчи:	јегинио — гледала — јўстио — вј- ђела — чићиала, ђиџи- леса — ѕукла, јукла = ձећала — ѡлела, ѡсјекла — кјумала — дрјесла — дњићела — ѕићио —	(K) — дјено (M), њенећа (K) — јајде (M) — ѡдро (M) — дњиља (K) — јир- есао — дња (M) — ѡдис — изнијо = јизнило (C, M);	гледала — вједио (M), њенећа ђела — чићиала, ђиџи- леса — ѕукла, јукла = ձећала — ѡлела, ѡсјекла — кјумала — дрјесла — дњићела — ѕићио —	изорд — ѿпинио, ѿпинили; изорд — ѿпинио, ѿпинила, залезели — ѿпесли = за- нели = ѡнели — ѿзел — օнели — ѿзели — сабрдио — обавили = ѿзвило — иродио, ѿродиа, ѿјороди — ѿпиниј — ѿпинио, иоциј — ѿпиниј,

Г) Глаголски приледев тритни

a) сјенички:	јёдена, јёдено, юје- ден, јёдена = јёдни,	изједен (III) — сјечен (III), изједен (K) — јоједен,
		— осјечена — ѡјечна —

a) тристенички:	изједен — изједена — изједено = сјечен — сјечи
	— сјечи — сјечио —

Призренско-тимочки
дијалекат

Новопазарски говор	Косовско-ресански дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат

Презент

Источнико-цеговатски дијалекат		Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалекат
шумадијско-војвођански дијалекат	источногерцеговачки дијалекат	шумадијско-војвођански дијалекат	шумадијско-војвођански дијалекат	шумадијско-војвођански дијалекат
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

Т) Имперфектат

Источножерцеговачки дијалекат	Шумадијско-војвођански дијалекат	Новопазарски говор	Косовско-речавски дијалекат	Призренско-тимочки дијалекат
<p>чӯ́дне — убайдә́ине — сказә́ине — гләдә́ине — энә- ђайло = эндийә́смо — ий- тийә́ине — чиитә́ине — ирб- шылә́ине — ёдә́ине — ломъа́смо = ломъа́смо — жылә́л(x), жиевә́смо — бүйә́ине; б) триптихик: буйә́ине;</p>	<p>ибъя́ине — иръя́ине — чүјә́ине — докажә́вәине — скайә́ине — гләдә́ине — энә- ђайло = эндийә́смо — ий- тийә́ине — чиитә́ине — око- лийә́ине — ёдә́ине — ло- ләсмо — жиевә́л(x), жиев- әсмо — бүйә́ине;</p>	<p>(и.), држасћә́ммо, држас- ћаје, држасћә́ммо или др- жасћә́ммо итд. (у мн.) — а) бәи, бәи, бәи, амо, бәасће, бәау; б) бәаија, бәасће, бәаије; ло- бәаије, бәаијамо, бәаи- ләсмо — жиевә́л(x), жиев- әсмо — бүйә́ине;</p>	<p>— исловене = исловене — исловене — држасће — ja- вољене — држасће — ja- вољене = ja бене, ти бене, он — бене, бене, бене, амо, бене, бене; б) бене, бене, бене — бене, бене, бене;</p>	<p>— исловене = исловене — исловене — држасће — ja- вољене — држасће — ja- вољене = ja бене, ти бене, он — бене, бене, бене, амо, бене, бене; б) бене, бене, бене — бене, бене, бене;</p>

E) Императив

<p>а) сјентик: заилә́ин — иїн — рәин — вәин, вә- дине — вікни, вікнии — скви, сквиш — шенде- шии — вәин, вәуди мо — чиш(j), чиши(j)ши;</p>	<p>иїнин, иїлә́ин — иїн — рәин — вәин, вәдийе — вікни, крение — скви,</p>	<p>а) прстенитик: дынәе — обан — шунай;</p>	<p>б) косовско-метохјски: скайине — шендин, ёе- шәине — ёшәин — ёшәи. иїнине — вәин, вәдимо — чиш(j), чиши(j)ши.</p>	<p>дунесеи, юнесеи — иїнин, иїдийе — юрећстене — чайене — юмодене = иїнине (иїнине), јде- ру — жанене — пскачене иїнине = плаћене — шегљене — юмаджо — иїнене.</p>
--	---	---	--	--

9. IX 1971. године
Шабац

Борислав М. Николић